PREVENIM LA VIOLÈNCIA ESTÈTICA A L'ESCOLA. TALLER A CÀRREC DE ROCÍO MANZANO DE NUS COOPERATIVA

Partim de la base que **no hi ha receptes màgiques**. En aquest taller intentarem donar eines per afrontar la violència estètica, que és un problema social i un tema adult (estereotips, marques de roba, què és de nen i què és de nena, etc.). **L'objectiu és qüestionar-nos a nosaltres per acompanyar les criatures en un missatge no moralitzant.** Les violències estètiques estan molt en contacte amb les identitats de gènere i amb l'assetjament.

Per començar a pensar-hi, ens fem aquestes preguntes:

- Has fet mai dieta?
- Has fet comentaris positius a una dona per anar maquillada?
- Has fet comentaris a més nenes que nens sobre el seu aspecte físic?

La violència estètica no és només violència en el sentit més estricte, sinó que té a veure amb **com perpetuem els rols: la tendència és valorar les nenes per la seva bellesa**, per com van vestides, en lloc de valorar la seva intel·ligència, força, etc. I valorar els nois per la seva força, valor, etc.

Hi ha diferents corrents que parlen del cos:

- Vergonya corporal (*body shaming*): criticar els cossos que no compleixen els estàndards de bellesa establerts.
- Positivitat corporal (*body positive*): acceptem el nostre cos perquè tots els cossos són bonics.
- Neutralitat corporal (*body neutral*): deixem de fixar-nos en el cos i fixem-nos en les capacitats de les persones; es tracta d'entendre que com ens sentim amb nosaltres mateixos no té a veure amb el físic.

Encara que potser no en som conscients, **tenim interioritzada la violència estètica.** Hi ha normes que no estan escrites enlloc però de les quals més o menys tothom és conscient. Per exemple, no cal dir a una dona grassa que no surti al carrer amb faldilla: ella té tan interioritzada la crítica que rebrà (li criticaran les cames, el sobrepès…), que directament ja no es posa la faldilla.

Fem l'exercici de dir si estem **a favor o en contra** d'aquestes frases:

1. És important que els nostres infants no estiguin grassos.
2. Que el meu fill o filla sigui grassofòbic o faci assetjament depèn del que li ensenyem a casa.
3. Si el meu fill (noi) vol anar amb vestit a l'escola o al carrer és la seva decisió.

Reflexionem sobre les respostes que hem donat, ja que hi ha gent que hi està a favor, altra que hi està en contra i altra que creu que la resposta és més complexa:

1. Sobre si és important que els nostres infants no estiguin grassos, molta gent hi està d'acord per una qüestió de salut i de bona alimentació. Sota aquest discurs de la salut hi pot haver interioritzada **grassofòbia: hi ha persones primes que mengen poc saludablement, però a aquestes ningú els diu res de la seva salut**, sinó que només ens fixem en les persones grasses, que pot ser que mengin més saludablement que les primes. **Estar gras no vol dir no estar sa, i al revés.** Una altra pregunta que ens podem fer és què vol dir exactament estar gras. Cal que ens plantegem quina part tenim nosaltres de grassofòbia. D'altra banda, ens hem de preguntar per què exigim més a les dones que estiguin primes que als homes. No hem de caure en la **doble moralitat**: a vegades diem al nostre fill/a «no diguis gras/grassa a aquest/a nen/a» però alhora li diem «no mengis tantes porqueries que t'engreixaràs». **Pistes per treballar això: posar el focus en altres temes, que és el que defensa la neutralitat corporal, com ara la simpatia, l'amabilitat, etc.**
2. Sobre de què depèn que el meu fill o filla sigui grassofòbic o faci assetjament, podríem dir que quan els nens i nenes són petits segurament ens fixem molt que siguin respectuosos, però a poc a poc **hi ha molts espais on se socialitzen** (l'escola, els amics, els anuncis…), i aleshores ja no depèn només del que els ensenyem a casa. Podem treballar-ho a casa, però **no ens hem de culpabilitzar**, la pressió social és molt gran. **Podem començar per canviar-nos a nosaltres mateixos, després la nostra família, després les escoles i al final la societat.** Ha de ser una lluita més transversal.
3. Sobre si el meu fill (noi) vol anar amb vestit a l'escola, a nivell teòric està bé tenir clar que la decisió correspon als fills, però després apareix la por de «què pensaran del nostre fill o de nosaltres?». **És molt humà tenir aquesta angoixa, no ens hem de culpabilitzar**. Alguns nens van amb vestit al carrer quan són petits, però a mesura que es van sociabilitzant veuen que els homes al carrer no porten vestit, van veient que potser només està acceptat fer-ho a casa. Als nois **se'ls castiga quan s'apropen a la feminitat**. Les dones, a més a més, reben un **doble càstig** (per exemple: si surts amb molts nois ets una fresca, si no surts amb ningú ets una reprimida).

A vegades exigim als nostres infants coses que nosaltres no ens atrevim a fer, no trenquem la norma. **Factors que dificulten trencar la norma:**

a. **Patriarcat.** A la masculinitat se li dona més pes: la força, la valentia. A les dones se les valora per l'estètica. Exemple: el George Clooney i la Meg Ryan tenen la mateixa edat, però a ell se li diu guapo, interessant, sexi…, mentre que a ella se li diu que està operada, que és vella, se la veu com a una senyora gran.
b. **Capitalisme i consum.** Els sectors de la cirurgia i la cosmètica guanyen molts diners amb les normes estètiques. Fa un temps que als homes també se'ls vol pressionar estèticament (homes «metrosexuals»). Ara bé, mentre que **per als**

homes és una opció, per a les dones és una obligació: reben el missatge que el seu cos no està mai bé, que mai no estaran prou primes ni prou guapes.

c. **Publicitat.** Es pretén que assolim un estàndard de bellesa que no tan sols és molt difícil d'aconseguir (darrere d'una sessió publicitària hi ha un equip molt potent de perruqueria, maquillatge, vestuari, il·luminació, etc.) sinó que sovint **aquesta bellesa és impossible d'assolir**, perquè és mentida: a les models se'ls apliquen filtres amb programes de retoc fotogràfic per semblar encara més guapes. Encara que racionalment pensem que no ens poden enganyar, inconscientment ens van quedant aquests valors estètics.
d. **Xarxes socials.** A les xarxes busquem la validació instantània de la nostra imatge. Som conscients de què premia la societat i què no, en bona part se'ns reforça el físic. Cal que ens plantegem per què ens fa sentir bé que ens posin m'agrades a les nostres imatges, i què passarà quan no ens en posin tants: ens haurem d'esforçar per estar encara més guapes o guapos?
e. **Societat grassofòbica**. Se sustenta en la salut, l'estètica i la moral. Que una persona sigui grassa depèn de moltes coses: de la genètica, de l'alimentació, del metabolisme, etc. Està bé voler alimentar-se bé, però **no ens hem de culpabilitzar tant i gaudir més. Si la persona està sana, quin problema hi ha?** Quan diem «no vull que el meu fill/a pateixi perquè li diuen gras/grassa», en realitat, què ens preocupa? Potser el que pensarà l'altra gent de si som bons pares o mares? Ens importa més que estigui sa o bé que estigui gras?
f. **No acceptació de la diferència**. En el pla teòric acceptem la diferència, però normalment acompanyem la diferència de manera paternalista. Per exemple, el concepte de *gordibuena*: les dones grasses no entren dins la norma però si conserven certa proporció, van ben maquillades, etc., les acceptem; això no trenca la norma sinó que l'amplia.

La violència estètica en la infància

Per prevenir-la hem de treballar-ho primers els adults, per després traspassar-ho als infants. Si diem un dia a una amiga «que guapa que estàs maquillada", hem de ser conscients que en fer-ho **estem perpetuant la validació del físic**. El dia que li ho diem la fem sentir bé, però el dia que no li ho diem, què passa? És «pan para hoy, hambre para mañana». Factors que hi intervenen:

1. **La projecció**: abans que neixi una criatura volem saber si serà nen o nena. És una necessitat que tenim per projectar el seu futur. Per què? Què en traiem? Què esperem del que serà aquest nen o nena?
2. **Referents:** els catàlegs de joguines normalment es divideixen en la part de nenes (color rosa, joguines relacionades amb les cures i la llar) i la part de nens (color blau, joguines que tenen a veure amb la força, els superherois). **Hem de pensar quines alternatives els donem, podem donar-los jocs més neutres.** També en l'àmbit audiovisual: quins dibuixos i pel·lícules veuen? Quins missatges en reben? **Seria interessant mirar continguts que no perpetuïn els estereotips i tenir converses crítiques amb els infants**: per què t'agraden aquests dibuixos? És cert que amb les nenes s'està fent una bona feina, **cada cop estan més empoderades**. Per exemple, darrerament es fan més pel·lícules on les noies són fortes, valentes o independents, però encara costa molt trobar protagonistes masculins amb valors més associats a la feminitat. Ens queda molta feina a fer, sobretot amb els nois, **cal trencar la norma de la masculinitat**.
3. **Eixamplar la norma**: més que eixamplar la norma, caldria trencar la norma estètica, perquè hi pugui cabre tothom. Ens podem plantejar quan trenquem nosaltres la norma, què podem fer perquè els nostres fills vegin que no són ells sols que trenquen la norma. Una bona idea és intercanviar referents, per exemple en els rols a casa típicament associats a la dona i a l'home.

Tot el que té a veure amb aquest tema és cultural, és una construcció social, excepte tenir penis o vulva. Socialitzem a casa però també socialitza la televisió, els amics… No és innat que als nens els agradin els cotxes i a les nenes, les nines. Però, per exemple, si un nen porta un cotxe a la classe aprèn ràpidament que això li dona més valor que portar una nina.

Patim per si els nostres fills/es són víctimes d'assetjament, però què passa si són els altres que reben la violència dels nostres fills/es? Seria interessant treballar que el nostre fill/filla no es rigui dels altres. Acompanyar-los i desculpabilitzar-los, potenciar-los l'autoestima i treure pes al físic. Treballar una cultura de grup (escolar) en què no es doni valor al racisme, a la falta de respecte, etc. Una bona estratègia és no fer comentaris sobre el físic ni sobre fer dieta (o, si en parlem, fer-ho amb esperit crític). Educar en l'empatia, perquè és el que farà que els nostres fills siguin més o menys violents amb els altres. És un canvi llarg i difícil, però és el més transformador.

Bibliografia recomanada:

- *Stop gordofobia* (Magdalena Piñeyro)
- *El mito de la belleza* (Naomi Wolf)